

میاں محمد بخش :- باغ سٹکا کر ہریا
ڈاکٹر منتر اعجاز

رحمت دا مینہہ پا الہی باغ سٹکا کر ہریا بوٹا آس اُمید
میری دا کردے میوے بھریاں

سیف ال-ملوک لکھدیاں میاں محمد بخش ہوراں نے گل ہی ھسکے باغ؛
توں شروع کیتی، تے پہلا شعر آپنی اُمید دے بوٹے دے میوے
بھریا ہوون تے مکائی۔ میاں محمد بخش ہوریں 1830 دے نیڑے تیڑے جیسے
سن جد اُونہاں نے 1863 وچ آپنی لکھت سیف ال-ملوک پوری کیتی
تے اُونہاں دی عمر 33 ورھے دی سی۔ اس دا مطلب ہے جو اُونہاں
دے جمن ویلے رنجیت سنگھ (1780-1839) دے اخیر دِن سن۔

اس لہی اُونہاں رنجیت سنگھ دے مرن مگروں دس سالوں وچ سکھ
فوج دی مار دھاڑ تے افراتفری وی جھگتی تے پھر ۱۸۴۹ وچ انگریز
دا قبضہ ہندا وی ویکھیا۔ اُونہاں نے اُردو دا پنجاب تے دھاوا
وی جھلیا۔ جد ایہہ شعر بنیا سی * ہندوستانی بڑے شیطانی اکڑ
اکڑ کر چلتے ہیں کہ اُونہاں بار وچ نہراں پٹن دے منسوبیاں دا
وی سُنیا تے لکھیا * مگر شکاری کرے تیاری بار چریندیا ہرناں کہ
- اُونہاں چھاپے راہیں پنجابی نوں گدی ڈھاہ دا چھٹ وی جریا۔

اِس لئی اِس وِچ کوئی حیرانی دی گل نہیں جو اُونہاں آپنی لکھت
دا شروع ہی ھسکے باغ؛ توں کیتا! اوس ویلے پنجاب دا باغ سگت
گیا ہویا سی۔

ایہہ وی بڑی وِچار یوگ گل ہے جو ھسکے باغ؛ دا پنجابی ادب
وِچ دُھمّا قادر یار دے پورن بھگت راہیں ہویا جھڑے رنجیت سنگھ
دے ویلیاں دے اتے کُجھ ہور بیاناں مطابق رنجیت سنگھ دے دربار
دے شاعر سن۔ اوس ویلے رنجیت سنگھ رائیاں تے رائیاں کسری جا
رہا سی۔ اوہدے حرم وِچ کئی کئی کڑیاں پورن بھگت دے پیو دی
جوان رائی لوئا وانگ شامل ہو رہیاں سن۔ پورن بھگت دی کہانی
ایہہ سی جو سیالکوٹ دے راجے سلوان دے گھر جد پورن جمیاں تے
اوس نوں جو تیشیاں دسیا جو اِس نوں اٹھاراں سالوں دی عمر تیکر
بھورے وِچ رکھ۔ اجے پورن بھورے وِچ قید کٹ رہا سی جو راجے
سلوان بڈھیے وِچ اک سوہی جوان کڑی نوں رائی بنا لیا۔ پر
جد پورن بھورے وِچوں نکل کے مترینی جوان ماں لوئا نوں ملن گیا
تے اوہ اوس تے عاشق ہو گئی تے اوس نوں انگ جوڑن لئی
کیہا۔ پورن دے انکار تے اوس راجے سلوان اگے شکایت لائی جو
پورن اوس دی عزت تے ہتھ پایا ہے۔ راجے نے غصے وِچ پورن
دے ہتھ پیر وڈھوا کے کھوہ وِچ سٹوا دتا۔ اوتھوں لنگھدے جوگیاں
اوس نوں بچایا تے اوس دے ہتھ پیر ٹھیک کیتے۔ پر پورن دے جان
نعل ہی سلوان دی بادشاہی وِچ کال تے سگاپے گیا۔ اوس دا

باغ سَنک گیا تے اوہ پھِر اُودوں ہرا ہویا جد پورن واپس مُڑیا۔

میاں صاحب دے چیتے وِچ ایہہ سَنگا باغ وی سی جہڑا پورن دے
کڈھے جاون نعل سَنگدا ہے تے اُوسدے مُڑن نعل ہرا ہندا ہے۔
سَنگے باغ دی رمز دی اُنھیویں صدی دے پنجابی ادب وِچ چرچہ، اُودوں
ہی آ وڑی سی جدوں اجے رنجیت سنگھ دے ویلے سَکھ سی تے ہر
پاسے چڑھت سی۔ پر قادر یار دیاں اکھاں اس سَکھ اندر پیندہ
سَنگا ویکھ رہیاں سن۔ جد میاں صاحب دا وارا آئییا تے پنجاب
دا باغ سَچی مَچی سَنک چُکیا سی۔ اس لئی میاں صاحب گل او تھوں
شروع کیتی جتھے قادر یار مُکائی سی۔

اُلد گئے اوہ یار پیارے قدر شناس ہمارے

سُخن صراف محمد بخشا لالاں دے ونجارے

مجلس بہہ بہہ گئے سیانے، کمر کمر ہوش سنجالے

ہک دوئے سنگ ورق اُلفت جیوں جھلیاں دے چالے

لے لے گئے سُخن دی لذت، پی پی مست پیالے

خالی رہ گئے مٹ محمد، خالی مجلس والے

کدھرے نظر نہ آوے کوئی بھرے پیالے والا

جے دسے تاں ورتے ناہیں نہ ہک گھٹ نوالا

کیہو اسال تھیں اوہیلے ہوئے ساقی مست پیالے

ہائے افسوس، محمد بخشا، کون کرے اُپراے

یاراں باجھ شراب سُخن دا ورتن تے قد جی سی
سُچّا میلا کڈھ محمد، جو پیوسی سو پیوسی ل

میاں صاحب پنجاب دے سُنکے لگے باغِ وِچ پنجابی ادب تے وِچار
دھارا اندر، جہڑا اُونہاں دا میداں ہے، اس سُنکے نوں ہور وی
بھیڑی شکلِ وِچ ویکھدے ہن۔ اُونہاں نوں اس گل دی وی پوری آس
نہیں جو اوہ جو کجھ سیف الملوک وِچ سرجن لگے ہن اوس دا
کوئی سچّا پارکھو ہووے گا۔ جد وارث شاہ ہیر مٹائی سی تے اوناں
شعر کیہا *پرکھ شعر دی آپ کر لین شاعر گھوڑا پھیریا وِچ نخاس
دے میں کہ۔ اُونہاں نوں پکّ سی جو اوس ویلے ایسے شاعر ہن
جہڑے اُونہاں دے شعر دی پرکھ کر سکدے ہن۔ پر انگریزاں دے موڈھے
تے چڑھی اُردو دے دھاوے تے ہور کارناں پاروں میاں صاحب نوں
ایہہ وی یقین نہیں سی۔ اس لئی اُونہاں لکھیاں
ل مر مر اک بغاویں شیشہ، مار وٹا اک بھنّ دے
دُنیا اُتے تھوڑے رہندے قدر شناس سُخن دے
ل مر مر اک
دُنیا اُتے تھوڑے رہندے قدر شناس سُخن دے

دُنیا اُ

اول تے کجھ شوق نہ کسے، کون سُخن اَنج سندا ہن

اس پچھو کڑ وچ میاں صاحب دُعا تے سَکے باغ دے ہرے ہون

ا

دی دُعا کردے ہن پر اُونہاں نوں اندروں ایہہ آواز وی آ
رہی ہے جو اُونہاں دی حیاتی اندر باغ نے ہرا نہیں ہون۔ اس

لئی اوہ دوجے مسرے وچ دُعا دا گھیر سوڑا کر لیندے نے

لئی

تے صرف ایہہ سدھراوندے (سدھر کردے) ہن جو اس سَکے ویلے

اُونہاں دی اُمید دا ہی بوٹا میوے بھریا روے - جد پنجاب پورن

نوں انگریز سلواناں ہتھ پیر وڈھ کے انھے کھوہ وچ سٹ وِتّا

ہوئے اوس ویلے اُمید دے بوٹے دے میوے بھریا ہون دا یقین

کوئی سوکھا کَم نہیں - ایہہ اوس ط

پیر دے ویاہ مگروں بھابھیاں نو

کوئی سوکھا

پیر دے ویاہ مگروں بھابھیاں نوں

رانجھے کولوں اکھواوندے ہن

س بھابی خنراں دی رت جد آن پھنچی بھور آسرے تے پئے جالے

سیون بلبلاں سکیاں بوٹیاں نوں پھِر مچلّ لگن نعل ڈال دے نیں

پر وارث شاہ دے رانجھے نوں یقین ہے *اساں جدوں کدوں اُونہناں پاس
جانا جھڑے مہرم اساڈرے حال دے لیکد۔ میاں صاحب دا ویلا تے اینے
یقین دی وٹھ

نہ رمزناں پندے

یقین دی وٹھ وی نہیں دے رہا جے سُنسی تاں قصہ اُتلا کوئی
جانا جھڑے مہرم اساڈرے حال دے لیکد۔ میاں صاحب دا ویلا تے اینے
پر وارث شاہ دے رانجھے نوں یقین ہے *اساں جدوں کدوں اُونہناں پاس

سیون بلبلاں سکیاں بوٹیاں نوں پھِر مچلّ لگن نعل ڈال دے نیں

س جابی خزاں دی رت جد آن پھنچی جھور آسرے تے پئے جالده نی ،

رانجھے کولوں اکھواندے ہن

ہیر دے ویاہ مگروں جابیاں نوں

کوئی سوکھا کم نہیں۔ ایہہ اوس طرح دی رمز ہے جویں وارث شاہ

ہوئے اوس ویلے امید دے بوٹے دے میوے بھریا ہون دا یقین

نوں انگریز سلواناں ہتھ پیر وڈھ کے انھے کھوہ وچ سٹ دتا

اُونہاں دی امید دا ہی بوٹا میوے بھریا روے۔ جد پنجاب پورن

تے صرف ایہہ سدھراوندے (سدھر کردے) ہن جو اس سگے ویلے

لئی اوہ دوجے مسرے وچ دُعا دا گھیر سوڑا کر لیندے نے

رہی ہے جو اُونہاں دی حیاتی اندر باغ نے ہرا نہیں ہون۔ اس

دی دُعا کردے ہن پر اُونہاں نوں اندروں ایہہ آواز وی آ

اس پچھو کڑ وچ میاں صاحب دُعا تے سگے باغ دے ہرے ہون

اول تے کجھ شوق نہ کسے، کون سغنن آج سندا؟